

YANGI O‘ZBEKISTON KONSTITUTSIYASI- INSON VA UNING MANFAATLARINI TA’MINLASHNING MUSTAHKAM PAYDEVORI

Худойбердиев Шамил Джиҳонгирович

Тошкент вилояти юридик техникуми ўқитувчиси

Annotatsiya: Maqolada yangi O‘zbekiston Konstitutsiyasi – inson va uning manfaatlarini ta’minlashning mustahkam poydevori haqida keng ma’lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: prinsip, organlar, millat va elatlar, shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ilmiy va texnikaviy.

KIRISH:

Asosiy qomusimizning 13-moddasida “O‘zbekiston Respublikasida demokratiya umuminsoniy prinsiplarga asoslanadi, ularga ko‘ra inson, uning hayoti, erkinligi, sha’ni, qadr-qimmati va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat hisoblanadi” deb mustahkamlanishi davlat, uning organlari, mansabdor shaxslar faoliyatining asosiy maqsadi va yo‘nalishlarini yaqqol ifoda etdi. Asosiy qomusimiz 128 moddadan iborat bo‘lgani holda uning 30 dan ortiq moddalari bevosita inson huquqlari va erkinliklariga bag‘ishlangandir. Konstitutsiyamiz Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining deyarli barcha prinsipial qoidalarini o‘zida mujassamlantirgan.

ASOSIY QISM:

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat inson huquqlari bo‘yicha bir qator majburiyatlar olgan bo‘lib, ularga xususan davlat o‘z faoliyatini inson va jamiyat farovonligini ko‘zlab, ijtimoiy adolat va qonuniylik prinsiplari asosida amalga oshirishi, davlat xalq irodasini ifoda etib, uning manfaatlariga xizmat qilishi, davlat organlari va mansabdor shaxslar jamiyat va fuqarolar oldida mas’ul ekanliklari, O‘zbekiston Respublikasi o‘z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odatlar va an’analari hurmat qilinishini ta’minlashi, ularning rivojlanishi uchun sharoit yaratishi, O‘zbekiston Respublikasi o‘z hududida ham, uning tashqarisida ham o‘z fuqarolarini huquqiy himoya qilish va ularga homiylik ko‘rsatishni kafolatlashi kabilarni misol qilib keltirish mumkin. Davlat inson, uning hayoti, erkinligi, sha’ni, qadr-qimmati va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat ekanligidan kelib chiqib, o‘tgan yillar mobaynida insonning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy huquqlarini ta’minlash maqsadida bir qator ishlarni amalga oshirdi. Xususan, shaxsiy huquqlarni ta’minlash va himoya qilish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat, Jinoyat-protsessual, Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodekslari, “Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to‘g‘risida”, “Axborot olish kafolatlari va erkinligi to‘g‘risida”, “Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to‘g‘risida”, “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar

to‘g‘risida”, “Odam savdosiga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi kabi qonunlarni qabul qildi.

O‘zbekiston Respublikasining fuqarolari jamiyat va davlat ishlarini boshqarishda bevosita hamda o‘z vakillari orqali ishtirok etishdek siyosiy huquqlarini ta‘minlash maqsadida esa “Fuqarolar saylov huquqlarining kafolatlari to‘g‘risida”, “O‘zbekiston Respublikasining referendumi to‘g‘risida”, “O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga saylov to‘g‘risida”, “O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi to‘g‘risida”, “Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashlariga saylov to‘g‘risida”, “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari to‘g‘risida”, “Fuqarolar yig‘ini raisi (oqsoqoli) va uning maslahatchilari saylovi to‘g‘risida”gi qonunlar qabul qilindi. “O‘zbekiston Respublikasida jamoat birlashmalari to‘g‘risida”, “Nodavlat notijorat tashkilotlari to‘g‘risida” “Kasaba uyushmalari, ularning huquqlari va faoliyatining kafolatlari to‘g‘risida”, “Siyosiy partiyalar to‘g‘risida”, “Ijtimoiy sheriklik to‘g‘risida”gi kabi qonunlar esa O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarining kasaba uyushmalariga, siyosiy partiyalarga va boshqa jamoat birlashmalariga uyushish, ommaviy harakatlarda ishtirok etish, davlat organlari bilan hamkorlik qilish huquqlarini ro‘yobga chiqarishga xizmat qilmoqda. “Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to‘g‘risida” gi Qonun esa har bir shaxsning bevosita o‘zi va boshqalar bilan birgalikda vakolatli davlat organlariga, muassasalariga yoki xalq vakillariga ariza, taklif va shikoyatlar bilan murojaat qilishdek konstitutsiyaviy huquqini ta‘minlashga xizmat qilib, ayniqsa murojaatni berish shakli sifatida elektron murojaatni nazarda tutganligi fuqarolar og‘irini yengil qilishga jiddiy xissa qo‘shdi.

Konstitutsiyamizda inson salomatligi kabi bebaho ne‘matga maxsus to‘xtalib, har bir insonning malakali tibbiy xizmatdan foydalanish huquqi qayd etilgan. Ushbu konstitutsiyaviy normani amalda to‘laqonli ro‘yobga chiqarish maqsadida “Fuqarolar sog‘lig‘ini saqlash to‘g‘risida”, “Aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligi to‘g‘risida”, “Aholini sil kasalligidan muhofaza qilish to‘g‘risida”, “Aholi o‘rtasida mikronutriyent yetishmasligi profilaktikasi to‘g‘risida”, “Yod yetishmasligi kasalliklari profilaktikasi to‘g‘risida”, “Odamning immunitet tanqisligi virusi keltirib chiqaradigan kasallik (OIV infeksiyasi) tarqalishiga qarshi kurashish to‘g‘risida” kabi qonunlar qabul qilindi.

Ma‘lumki, har qanday jamiyat va davlat taraqqiyotining eng muhim shartlaridan biri – bu ta‘lim sifati hisoblanadi. Shu bois ham Asosiy qonunimizda har kim bilim olish huquqiga egaligi, bepul umumiy ta‘lim olish, ilmiy va texnikaviy ijod erkinligi, madaniyat yutuqlaridan foydalanish huquqlari davlat tomonidan kafolatlanishi belgilab qo‘yildi. Shu maqsadda Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi, “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonun, 2004 yilda tasdiqlangan Maktab ta‘limini rivojlantirish umummilliy dasturi qabul qilindi.

XULOSA:

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida belgilangan norma va prinsiplar demokratik huquqiy davlat qurish, inson huquq va erkinliklarini ta‘minlashda muhim dasturulamal bo‘lib xizmat qilmoqda. Nafaqat qabul qilingan, balki hozirgi kunda tayyorlanayotgan, qabul qilinishi kutilayotgan «Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida», «Ma‘muriy tartib-taomillar to‘g‘risida», “Davlat boshqaruvi asoslari to‘g‘risida”, “Yarashtiruv jarayonlari (mediatsiya) to‘g‘risida”, “Huquqiy axborotni tarqatish va undan foydalanishni ta‘minlash to‘g‘risida”, “Mehnat migratsiyasi to‘g‘risida”, “Aholi bandligiga ko‘maklashish nodavlat tashkilotlari (rekruting agentliklari) to‘g‘risida” gi qonunlar ham Konstitutsiyamiz ko‘zda tutgan – inson manfaatlariga yo‘naltirilgandir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, T. 2023
2. Sh.Mirziyoyev "Yangi O'zbekiston: demokratik o`zgarishlar, keng imkoniyatlar va amaliy ishlar mamlakatiga aylanmoqda" Toshkent-2021.
3. Muminov Abdulxay Rashidovich, Tillabaev Mirzatillo Alisherovich Inson huquqlari: darslik /Muminov A.R., Tillabaev M.A. Mas'ul muharrir A.X. Saidov. - 2- nashr. -T.: "Adolat" nashriyoti, 2013. - 402 bet.
4. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi
5. <http://www.lex.uz>